

De verdiepende basiscursus systeemtherapie (60 – 132 uur)

De systeemtherapeut en zijn organisatie van het therapieproces

Blok 21   waar staan we theoretisch

Doel

Het doel van deze bijeenkomst is om weer pas op de plaats te maken met een terug- en vooruitblik; Waar staan we in de cursus, waar staat de systeemtherapie in de cursus? We bespreken hoe ver we zijn in de theoretische ontwikkeling.

Er wordt een overzicht aangeboden middels een samenvatting en situering van de perspectieven met behulp van de organiserende thema's van Carr.

Vervolgens worden de stadia in een gezinstherapie nader bekeken.

Competenties

De cursist kan zich voorzichtig positioneren als systeemtherapeut

De cursist heeft kennis van de belangrijkste perspectieven en kan ze op theoretisch niveau onderscheiden.

De cursist beheerst de basale systemische vaardigheden en kan veelzijdig partijdig opereren.

Literatuur

- Alan Carr (2006) "Origins of family therapy" hoofdstuk 2 in Family Therapy; concepts, process and practice, second edition, John Wiley & sons (blz. 56 - 71)
- Alan Carr (2006) "Stages of family therapy" hoofdstuk 7 in Family Therapy; concepts, process and practice, second edition, John Wiley & sons (blz. 215 – 247)

Blok 22   de systeemtherapeut en het therapieproces

Doel

Aanbieden van een model met drie organiserende thema's: gedragspatronen, beliefs en contexts

De cursist leert een therapeutisch kader te creëren en een model te gebruiken.

Competenties

De cursist kan zijn eigen handelen in een theoretisch kader zetten.

De cursist kan de vragen die hij stelt onderbrengen in een kader en andersom.

Literatuur

- Alan Carr (2006) "Formulating problems and exceptions" hoofdstuk 8 in Family Therapy; concepts, process and practice, second edition, John Wiley & sons (blz. 249 – 272)
- Alan Carr (2006) "Interventions for behaviour, beliefs and contexts " De introductie van hoofdstuk 9 in Family Therapy; concepts, process and practice, second edition, John Wiley & sons (blz. 271 – 275)

Waar staat de systeemtherapeut t.a.v. cultuur

Gastdocente Fariba Rhmaty

Deze dag staat in het teken van een transculturele systeembenadering waarin het Transitie behandelmodel gebaseerd op het boek "Trauma verwerking met Vluchtelingen" uitvoerig aan de orde komt

In het Transitie behandelmodel staat het creëren van een veilige transitionele ruimte centraal. In deze behandelmodel wordt in een bijzondere vorm gebruik gemaakt van een genogram en levenslijn als 2 belangrijke systeemtherapie instrumenten.

Analyse en toepassing van rituelen, gewoonten, gebruiken, religie en taal zijn daarbij eveneens hulpmiddelen die de cliënt helpen om ongeschonden door de kwetsbare fasen van de therapie te gaan.

Blok 23 de persoon van de therapeut / transculturele psycho-educatie

Doel

Bewust worden van de invloed van de eigen normen en waarden en invoelde ervan in een therapeutische relatie (interculturele competentie)

Leren inzetten van functionele self disclosure (therapeut)

Creëren van een veilige transitionele ruimte (door het leren van perspectief te wisselen en de verschillende contexten met elkaar verbinden).

Leren psycho-educatie geven zodat cliënten hun moeilijkheden kunnen plaatsen en er naar oplossingen gezocht kan worden (aandacht voor de impact van migratie).

Competenties

De cursist heeft gevoeligheid voor culturele invloeden en verschillen

De cursist kan een cultureel interview afnemen van

De cursist kan omgaan met self disclosure

De cursist kan passend(e) psycho-educatie inzetten

De cursist heeft een idee hoe hij verschillende contexten kan verbinden om een veilige transitionele ruimte te creëren.

Literatuur

- Fariba Rhmaty (2011) "Traumaverwerking met vluchtelingen; een transculturele systeembenadering"

Blok 24 Levensfaseovergangen (Transitie behandelmodel)

Doel

Kennismaking met concepten als rite de passage en liminele kwetsbaarheid

Bespreking van de impact van levensfaseovergangen in het algemeen en in het bijzonder als deze beïnvloed zijn door migratie en trauma.

Begrip krijgen van de impact van migratie en het achterlaten van de grootfamilie en wat dit doet ten aanzien van (de ontwikkeling van) klachten van de cliënt.

Competenties

De cursist heeft oog voor problemen die kunnen ontstaan bij levensfaseovergangen die beïnvloed zijn door migratie en trauma

De cursist heeft kennis van concepten als rite de passage en liminele kwetsbaarheid

De cursist kan transcultureel systemisch interview afnemen

Literatuur

- Peter Rober (2012) "Interculturele gezinstherapie en de culturele competentie van de therapeut", hoofdstuk 9 in Gezinstherapie in praktijk, Acco, Leuven (blz. 186 - 200)

Het jonge gezin en context

Blok 25   hechting in de systeemtherapie

Doel

Stil staan bij het begrip context (volgens het model van Carr) en de interventies die daarbij passend zijn. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op het onderdeel hechting. Bespreking van hechting en zijn plaats in de systeemtherapie, hoe het systemisch gebruikt kan worden en niet (alleen) lineair als verklaring voor pathologie.

Competenties

De cursist heeft kennis van de hechtingstheorie

De cursist is in staat de hechtingstheorie te onderscheiden in casuïstiek en kan het plaatsen in een systeemtheoretisch kader

Literatuur

- Alan Carr (2006) "Interventions for behaviour, beliefs and contexts" hoofdstuk 9 in Family Therapy; concepts, process and practice, second edition, John Wiley & sons (blz. 299 – 312)
- Sabine Vermeire (2006) Hechting: stafkaart of doodlopend spoor?, Systeemtheoretisch Bulletin, 24, blz. 243 -258
- Sabine Vermeire (2006) Het grote hechtingsinterview, Systeemtheoretisch Bulletin, 24, blz. 305 - 319
- Jean-Marie Govaerts (2007) "Een pleidooi voor de integratie van de hechtingstheorie binnen het werkveld van de systemische gezinstherapie", hst. 2 in Hechtingsproblemen in gezinnen, LannooCampus, Leuven (blz.75 – 90)
- Jean-Marie Govaerts (2007) "Hechting en loyaliteit in de praktijk van de Jeugdhulpverlening", hst. 6.1 in Hechtingsproblemen in gezinnen, LannooCampus, Leuven (blz. 224 – 231)

Blok 26   mentaliseren versus andere systeemtherapeutische interventies met jonge gezinnen

Doel

Het gebruik van mentaliseren in de systeemtherapie. Goed luisteren, goed aansluiten, inleven en goede vragen brengen mentaliseren op gang. Goede vragen stellen is de centrale interventie in de cursus. Hoe verhouden (circulaire) vragen en andere systeemtherapeutische interventies zich tot mentaliseren bevorderende technieken?

Competenties

De cursist is in staat om te mentaliseren in de samenwerkingsrelatie met de cliënt

De cursist is in staat de mentalisatie van de cliënten te bevorderen m.b.v. verschillende technieken

De cursist is in staat een veilige samenwerkingsrelatie op te bouwen en kan keuzes maken om dit daar waar nodig te herstellen

Literatuur

- Keetje Martijn en Flora van Grinsven (2014) "Families met baby's en peuters"; hst. 31 in Handboek Systeemtherapie (blz. 512 - 520)
- Asen & Fonagy (2016) Gezinsinterventies op basis van mentaliseren, Gezinstherapie Wereldwijd, 27 blz. 77 - 95
- Allen, Fonagy & Bateman (2008) "Ouderschap en gezinstherapie", hst. 8 in Mentaliseren in de klinische praktijk (blz. 257 – 277)

Aanbevolen

- Robert van Hennik & Annah Planjer (2008) "Echt een kind van haar moeder; Mentaliseren bevorderende narratieve systeemtherapie ", Systeemtherapie, jrg. 20, nr. 3 (blz. 133 – 151)

Het latentegezin en gedrag

Blok 27   gedragspatronen ontdekken en bewerken

Doel

Focus op communicatie en gedrag(spatronen).
De plaats van gedrag in het thema Behaviour volgens Carr

Competenties

De cursist kan inschatten of hij wil inzetten op het veranderen van patronen
De cursist is in staat gedragspatronen in een gezinsdynamiek te bewerken m.b.v. verschillende technieken

Literatuur

- Alan Carr (2006) "Interventions for behaviour, beliefs and contexts " hoofdstuk 9 in Family Therapy; concepts, process and practice, second edition, John Wiley & sons (blz. 276 – 291)
- Alfred Lange (2006) "Opvoedingsproblemen", hst 13 in Gedragsverandering in gezinnen (blz. 450 – 484)
- Lenny Rodenburg & Jolanthé de Tempe (2015) "Ik ben mijn kind zo spuugzat; Ouderlijke emotie regulatie en nieuwe autoriteit ". Systeemtherapie, jaargang 27, nr 2 (bl. 65 - 80)

Blok 28   ouderbegeleiding in de systeemtherapie

Doel

Hoe beïnvloed je gedrag van kinderen in samenwerking met ouders.
Reflecteren over verschillende vormen van ouderschap (cultuur) en ouderbegeleiding, met onderwerpen als psycho educatie – pedagogiek – gedragscontrole - mediatie therapie.

Competenties

De cursist kan werken met een deel van het gezinssysteem (de ouders) om gedragspatronen te bewerken, zonder het oog voor de gezinsdynamiek/context en de veelzijdige partijdigheid te verliezen
De cursist vraagt feedback en pas desgewenst de therapie aan.
De cursist kan kiezen en variëren in therapeutische houding (van psycho-educatie tot een luisterend oor)

Literatuur

- Van der Pas, A. (2014). Ouderschap: een systemisch multiversum. Hoofdstuk. 35 in Handboek Systeemtherapie (blz. 496 - 510)
- Django Sterman (1996) "Het jonge Noord-Afrikaanse kind", hoofdstuk 7 in Een olijfboom op de ijsberg, Nederlands Centrum Buitenlanders, Utrecht (blz. 102 – 118)
- Mieke van Daele en Sabine Vermeire (2009) "Bufferprocessen als stut en steun voor unieke ouders", Ouderschap & Ouderbegeleiding, jrg. 12, nr. 3 (blz. 242 – 257)

Aanbevolen

- Huub Beijers/Gerdien Tempelman (2010) Cultureel interview in de hetero- en ouderanamnese, Symfora interne training (blz. 1 – 10)
- Anke Savenije in dialoog met Patrick Meurs (2005) "Hoe positioneer je je als therapeut tussen "zij" en "wij"? Ouderschap & Ouderbegeleiding jrg. 8, nr 1 (blz. 1 - 5)

Het pubergezin en beliefs

Blok 29   plaats van belief systems in de (post-moderne) systeemtherapie

Doel

De plaats van beliefs in de Systeemtherapie volgens Carr en een verdieping van de postmoderne systeemtherapie. Wat is de invloed van de beliefs, hoe ga je daarmee om en wat zijn de mogelijke interventies.

Het “verhaal” van de puberteit vanuit cultureel perspectief. De puber komt met zijn eigen waarheid en maakt daarmee gezinscultuur duidelijker.

Competenties

De cursist kan de waarde van de beliefs goed inschatten

De cursist kan in casuïstiek de beliefs van de gezinsleden en het gezin in het geheel onderscheiden en naar voren halen

De cursist kan eigen beliefs onderscheiden in de therapeutische relatie en daarmee ook zo nodig werken

Literatuur

- Alan Carr (2006) “Interventions for behaviour, beliefs and contexts ” hoofdstuk 9 in Family Therapy; concepts, process and practice, second edition, John Wiley & sons (blz. 291 – 299)
- Django Serman (1996) “Puberteit en adolescentie”, hoofdstuk 8 in Een olijfboom op de ijsberg, Nederlands Centrum Buitenlanders, Utrecht (blz. 118 - 130)
- Fran Hedges (2005) An introduction to Systemic therapy with individuals; A social constructionist approach” Hst. 5 From neutrality and curiosity to self-other reflexivity, hst. 6 Circular questioning en hst. 7 Hypothesising and systemic story creation (blz. 66 – 118)

Blok 30   over taal en verhalen

Doel

Aansluitend op het blok over beliefs wordt in dit blok er gedetailleerder ingegaan op de postmoderne manier van werken zoals Lowe die beschrijft. Hoe kan men hulpvragen en richting helder krijgen, zoekend naar mogelijkheden en gewenste richting. Uit “problem talk” komen, naar een “preferred outcome”. Het gaat over taal en het maken van verhalen.

Competenties

De cursist kan een inschatting maken bij welke problematiek/cliëntensysteem dit een passende methodiek is.

De cursist kan werken met een toekomst gerichte houding

De cursist kan verschillende interventies inzetten om verhalen samen met de cliënten te verduidelijken en te bewerken.

Literatuur

- Roger Lowe (2004) “Negotiating concerns and requests”, hst. 3 uit Family therapy; a constructive framework, Sage London (blz. 54 - 73)
- Roger Lowe (2004) “Evoking possibilities”, hst. 4 uit Family therapy; a constructive framework, Sage London (blz. 97 – 122)
- Jasmina Sermijn (2013) Rizomatisch denken in de systeemtherapie in Systeemtherapie, nr 3, jrg 25
- Frans Holdert (2013) Narratieve therapie moet geen religie worden (reactie op Jasmina Sermijn Systeemtherapie nr 4, jrg 25)
- Jasmina Sermijn (2013) Reactie op Frans Holdert, Systeemtherapie nr 4, jrg 25
- Isabelle Scheray (2013) Reactie op Frans Holdert, Systeemtherapie nr 4, jrg 25

Aanbevolen

- Robert van Hennik (2011) “Verder vertellen; samen verhaal maken in gezinstherapie”, Systeemtherapie, jrg. 23, nr. 2 (blz. 64 – 81)

Wetenschap in Opleiding (WiO)

Gastdocent Henk Pijnenburg met erkend cursus draaiboek

Doel van de cursus

De module Wetenschap in Opleiding (WiO) is er opgericht opleidingen relevante begrippen en vaardigheden te leren (c.q. deze op te frissen) die nodig zijn om publicaties over wetenschappelijk onderzoek te begrijpen en kritisch te beoordelen. Dit dient toegespitst te zijn op de Relatie- en Gezinstherapie/Systeemtherapie en vertaald te kunnen worden naar de klinische praktijk

Eindtermen:

- Het op de hoogte zijn van de basisideeën en uitgangspunten van het wetenschappelijk onderzoek.
- Het kunnen begrijpen van en kritisch kunnen oordelen over publicaties die betrekking hebben op wetenschappelijk onderzoek op het terrein van de Relatie- en Gezinstherapie/Systeemtherapie.

Blok 31   Typen onderzoek, theorie, formuleren probleemstelling

Blok 32   Operationalisering, instrumentkeuze, onderzoeksdesign

Wetenschap in Opleiding (WiO)

Blok 33   Kwalitatief onderzoek, Statistiek, bespreken van onderzoeksresultaten

Blok 34   Routine Outcome Monitoring (R.O.M.) en bespreken artikel

NB

Uitvoerige beschrijving van het draaiboek wordt t.z.t. door Henk Pijnenburg opgestuurd.

Wat werkt waar; de systeemtherapeut en zijn context

Blok 35 de therapeutische relatie (als belangrijk aangrijpingspunt vanuit de gemeenschappelijke factoren)

Doel

Na het blok WIO staat de cursist stil bij wat werkt in therapie (gemeenschappelijke factoren) en dan met name daar waar hij als therapeut direct invloed op heeft, de therapeutische relatie.

Competenties

De cursist is in staat zich persoonlijk en professioneel te verhouden met meerdere cliënten te gelijk en kan daarmee de werkrelatie beïnvloeden

De cursist kan uit nodigen tot feedback en daar constructief mee werken

De cursist kan gebruik maken van zijn innerlijke dialoog ten behoeve van de gewenste verandering/ontwikkeling onder steeds complexere omstandigheden.

De cursist heeft een idee van welke competenties van hem worden verwacht als systeemtherapeut.

Literatuur

- Flip Jan van Oenen, Saskia van Deursen, Jurgen Cornelis (2016) U wens is mijn gedachte; afstemmingsproces. Tijdschrift voor psychotherapie, 6, 15 bladzijdes.
- Jan Olthof (2016) Over afstemming in de psychotherapie; een narratief systeemtherapeutische benadering. Tijdschrift voor psychotherapie, 6, 15 bladzijdes
- Peter Rober (2012) "Het innerlijke gesprek van de therapeut", hoofdstuk 5 in Gezinstherapie in praktijk, Acco, Leuven (blz. 123 - 135)
- Peter Rober (2012) "De beleving van de therapeut als therapeutisch instrument", hoofdstuk 6 in Gezinstherapie in praktijk, Acco, Leuven (blz. 136 - 156)

Aanbevolen

- Peter Rober (2011) "Cafépraat; Over therapie, outcome en evidence", Systeemtherapie, jaargang 23, nr 1, blz. 18 - 24
- Karam, Blow, Sprenkle, Davis (2016) De systemische banden versterken; gemeenschappelijke factoren integreren in de opleiding relatie- en gezinstherapie. Gezinstherapie Wereldwijd, nr. 27 (blz. 122 - 140)
- NVRG Competenties Systeemtherapeut
- Savenije, van Lawick & Reijmers (2014) "Redactionele introductie, 3, Wat moet een systeemtherapeut kunnen" in Handboek Systeemtherapie (blz. 16 - 20)

Blok 36   behandelcontext en teams

Doel

Systemisch kunnen kijken naar teams, organisaties e.d. De cursist leert zien welke invloed zijn organisatie op zijn werken met gezinnen heeft en welke dynamieken er kunnen spelen in een team. De systeemtherapeut krijgt een idee over hoe hij zich kan positioneren en hoe hij gebruik kan maken van zijn team.

Competenties

De cursist kan zichzelf zien als onderdeel van een therapeutisch systeem, maar ook als onderdeel van een behandelteam

De cursist kan met systemische blik kijken naar organisaties

De cursist kan zich in zijn team positioneren

De cursist kan zich positioneren ten opzichte van andere hulpverlenende partijen

Literatuur

- Frans Boeckhorst (2014) "Behandelcontext" hst. 11 in Handboek Systeemtherapie (blz. 164 - 176)
- Joep Choy (2010) "Een systeemtheoretische blik op organisaties voor de geestelijke gezondheidszorg", Choy Consultants, Santpoort Zuid (blz. 1 - 14)
- Tom Haans (2006) hoofdstuk 2, 3 en 4 in "Parallelprocessen in organisaties" (blz. 9 – 24)
- Sabine Vermeire (2015) Teambespreking, werkondersteuning en supervisie als herverbinden. Ouderschapskennis, jaargang 18, nr. 3, blz 228 - 240

Aanbevolen

- Frans Boeckhorst (2003) "Duivelse spiralen"
- Jan Olthof, Eric Vermetten (1994) "Het team als therapeutisch medium; over virale infecties", hst. 5 in De mens als verhaal, De Tijdstroom, Utrecht (blz. 126 -158)

Het adolescentiegezin en uit huis gaan

Blok 37   een adolescent in crisis

Doel

Hoe om te gaan met jongeren in crisis (suïcidaliteit) en hun ouders. Centraal staat hoe een systeemtherapeut zich positioneert in een crisissituatie ten opzichte van de suïcidale jongeren en hun ouders. Aan de orde komt dat bij suïcidaliteit de omgeving betrokken moet worden en hoe dat adequaat en passend kan.

Competenties

De cursist weet wat van belang is bij de omgang met een suïcidale jongere

De cursist heeft een passende houding ten opzichte van de jongere en zijn systeem

De cursist heeft oog voor persoonlijke processen bij suïcidaliteit

De cursist kan richting geven in een therapeutisch proces rondom het thema suïcidaliteit

Literatuur

- Ineke Rood en Jan Meerdinkveldboom (2016) "Een systeemtherapeutische benadering bij suïcidaal gedrag van jongeren uit autochtone en niet-westerse allochtone gezinnen" Systeemtherapie jaargang 28, nr. 1 (blz. 6 - 23)
- Karine van Tricht, Uschi van de Broeke en Peter Rober (2011) "Suïcidedreiging bespreekbaar maken in Gezinstherapie" Tijdschrift voor psychotherapie. (blz. 398 - 411)
- Flip Jan van Oenen, Clemens Bernardt en Louk van der Post (2007) "Alliëren; het opbouwen van een samenwerkingsrelatie" hoofdstuk 6 in Praktijkboek Crisisinterventie, De Tijdstroom (blz. 96 – 119)

Aanbevolen

- Flip Jan van Oenen, Clemens Bernardt en Jurgen Cornelis (2014) "Crisisinterventie en omgaan met suïcidaliteit" hoofdstuk 56 uit Handboek systeemtherapie (blz. 760 – 773)

Blok 38   klinische behandeling

Doel

Systeemtherapie in een klinische behandelsetting is een vak apart.

Het vraagt oog te hebben voor verschillende belangen.

Naast gezinsprocessen waar loslaten een belangrijke rol speelt is er ook een heel eigen dynamiek van de kliniek. Behandeld wordt hoe de systeemtherapeut zich kan bewegen in de driehoek kliniek – ouders – jongere.

Competenties

De cursist heeft oog voor het proces van verwijzing

De cursist kan invoegen bij verschillende systemen

De cursist kan zich positioneren in de driehoek kliniek – ouders – jongere

De cursist weet hoe hij zich kan opstellen in een multidisciplinair team

De cursist kan samen werken met andere disciplines

Literatuur

- Jan Meerdinkveldboom (2017) "Kaderstelling en behandelovereenkomst", hst. III.6 uit Systemisch hulpverleners aan adolescenten met psychiatrische problemen (concept) (6 pagina's)
- Jan Meerdinkveldboom (2017) "De behandelperiode", hst. III.7 uit Systemisch hulpverleners aan adolescenten met psychiatrische problemen (concept) (10 pagina's)
- Jan Meerdinkveldboom (2014) "Haley in de kliniek, en daarbuiten". Systeemtherapie jaargang 26, nr. 4 (blz. 250 - 260)
- Debby Linskens (2015) "De behandelcoördinator als inspirator ", nr 2, jrg 27 Systeemtherapie (82 - 94)
- Joep Choy "Klinische systeemtherapie" (blz. 94 – 108)

Aanbevolen

- Lidwien Geertjens (2004) "Begrensdde liefde", hoofdstuk 10 in Adolescenten en de liefde (blz 113 - 121)
- Jan Doorn, Nico Karsdorp (2001) "Is de speeltuin niemandsland?" hoofdstuk 9 in Over een grens; psychotherapie met adolescenten. (blz. 121 – 132)

Veranderende relaties

Gastdocent Chris Bavinck

Blok 39   relatietherapie

Doel

Verskillende visies op relatieontwikkeling en methoden voor relatietherapie worden met elkaar vergeleken. De cursist maakt nader kennis met relatietherapie.

Competenties

De cursist is in staat tot het creëren van een systemische context in een prt.

De cursist is in staat een behandelrelatie aan te gaan met een (echt)paar

De cursist heeft kennis van diverse behandelmethoden

De cursist is in staat eenvoudige relatieproblemen met paren te bespreken en interactiepatronen te helpen doorbreken.

Literatuur

- Jean-Marie Govaerts (2007) "De visie van Willi op hechting", hst. 4 in Hechtingsproblemen in gezinnen, LannooCampus, Leuven (blz. 151 - 178)
- Alfons Vansteenwegen (2008) "Communicatie en interactie: directieve relatietherapie", hoofdstuk 28 in Handboek Systeemtherapie (blz. 339 - 346)
- Scheinkman & Fishbane (2004) De kwetsbaarheidscyclus; werken met impasses in parentherapie, Gezinstherapie Wereldwijd (29 blz.)

Aanbevolen

- Tempe, J. de (2006) "Emotionally Focused Therapy voor paren", in Systeemtherapie, jaargang 18, no 4, (blz. 200-217)

Blok 40   ouderdom, ziektes, verlies

Doel

Nader stil staan bij ouderen problematiek, vergrijzing, ziektes en de relatiebeïnvloeding daarvan. Hoe kun je als systeemtherapeut omgaan met zaken als dood, verlies en rouw. Dit blok besteed tijd aan het zoeken naar een passend evenwicht tussen authenticiteit en vaardigheden van de systeemtherapeut.

Competenties

De cursist heeft kennis van problematiek die ontstaat op oudere leeftijd en hoe dit invloed op relaties heeft

De cursist heeft oog voor de grotere context van zieke of oudere mens.

Cursist kan omgaan met bejegeningverlegenheid in complexe ouderdomsvraagstukken

Literatuur

- Peter Rober (2004) "Een gezin in rouw", verhaal 4 in Samen in therapie, (blz. 178 – 184)
- John S. Roland (1994) "Treating issues with families", hst. 9 in Families, illness & disability, Basic Books, New York (blz. 199 – 234)
- Alfred Lange (2006) "Problemen uit het verleden", hst. 12 in Gedragsverandering in gezinnen (blz. 407 – 448)

Aanbevolen

- Monica McGoldrick (2004) "Gender and mourning", hoofdstuk 6 in Living beyond loss, Froma Walsh & Monica Mc Goldrick (ed.), Norton & Company, New York
- Joke J. Hermsen (2009) "Een blik die verder reikt dan de huid" uit Stil de tijd, Arbeiderspers, Amsterdam

Complexiteit versus protocol

Blok 41   Scheidingen, nieuw samengestelde gezinnen, stiefkinderen,

Doel

Bespreken van en leren om gaan met steeds vaker voorkomende problematische echtscheidingen. Daarnaast komen er steeds meer gezinsvormen in onze samenleving voor, hier wordt ook aandacht aan besteed. Nieuw samengestelde gezinnen kunnen een uitdaging zijn voor kinderen, hoe ga je hiermee om als systeemtherapeut. Therapeutische vaardigheden als veelzijdige partijdigheid, oog hebben voor de verschillende perspectieven en gevoeligheid voor de verscholen loyaliteitsproblematieken worden op de proef gesteld.

Competenties

De cursist heeft kennis van echtscheidingsproblematiek

De cursist weet richting te geven bij problemen rondom scheiding

De cursist kan zich professioneel en meervoudig partijdig opstellen

De cursist toont dat hij eerder opgedane competenties hanteert in uitdagende situaties

Literatuur

- Lieven Migerode (2014) "Partnerscheiding", hst. 27 in Handboek Systeemtherapie (blz. 402 - 411)
- Justine van Lawick e.a. (2015) Vechtscheidende ouders – Wie zijn dat? Systeemtherapie jaargang 27, nummer 3 (blz. 145-158)
- Lieve Cottyn (2014) "Opnieuw samengestelde gezinnen", hst. 40 in Handboek Systeemtherapie (blz. 564 - 572)
- Lieve Cottyn (2009) Een ongewoon gezin: samen partners en niet samen ouders. Ouderschap & ouderbegeleiding, jaargang 12, nr 1 (blz 7 - 16)

Aanbevolen

- Gerrit Breeuwsma (2009) "Herkomst onbekend", hoofdstuk 7 in Het vreemde kind; de kindertijd als sleutel tot onszelf, Bert Bakker, Amsterdam (blz.184 – 215)
- Monica McGoldrick, Betty Carter (2005) "Remarried families"; hst 25 in The Expanded Family Life Cycle, red. Betty Carter, Monica McGoldrick (blz.417 – 432)

Blok 42   protocollair werken

Doel

Reflecties op de ontwikkeling van de systeemtherapie en een terugblik op het geleerde.

Stil staan bij en discussie over nieuwe (geprotocolleerde) vormen van systeemgericht werken; FFT, FACT, IAG, IGB, ABT, Eigen kracht, familie opstellingen, enz.

Competenties

De cursist heeft een idee van de ontwikkeling van de systeemtherapie

De cursist weet wat hij geleerd heeft

De cursist kan en protocol ontleden

De cursist kan een behandelplan maken en in een protocol gieten

De cursist kan tonen dat hij alle competenties AC, MC, BC en TC beheerst.

Literatuur

- Justine van Lawick (2004) "Circulaire causaliteit bestaat niet; de ontwikkeling van systemisch werken in de Nederlandse GGZ", systeemtherapie jrg. 16, nr. 2 en nr. 3 (blz. 107- 114 en 153 – 163)
- Gilbert Lemmens en Hans Bom (2014) "Protocollen" Hoofdstuk 9 in Handboek Systeemtherapie (blz. 140-148)
- Sabine Vermeire (2014) "Ethiek", hst. 10 in Handboek Systeemtherapie (blz. 152 - 161)

Aanbevolen

- Ellen Reijmers (2014) "Ontwikkelingen in theorie en praktijk", hst. 1 in Handboek Systeemtherapie (blz. 26 - 43)
- Peter Rober (2011) "Cafépraat; Over therapie, outcome en evidence", Systeemtherapie, jaargang 23, nr 1, blz. 18 - 24

Toetsen, evalueren en afronden

Blok 43 en 44

Presentatie scriptie.

De scriptie gaat over een onderwerp dat aansluit bij de (theoretische) belangstelling of werkzaamheden van de cursist. In het domein van de systeemtherapie wordt dit onderwerp uitgediept op een manier waaruit blijkt dat behandelde lesstof is eigen gemaakt.

De cursist kan de presentatie op eigen wijze vormgeven.

Evaluatie

Afrondingsritueel

Weesp/Alkmaar

Monique Schirris
Gerrit van Ramshorst